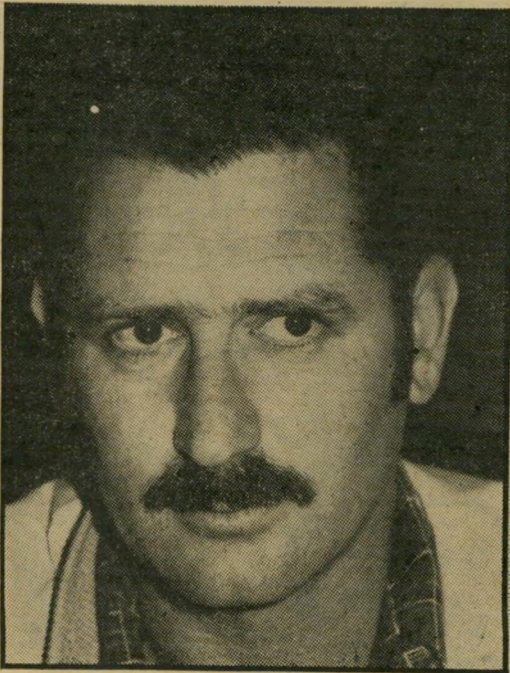
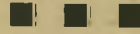

העם ההולכים בחושך

הברית מצויים ה"מנופים" שבכוחם להניע את ישראל — ולו גם צעד-אחר-צעד — אל-עבר השלום הכולל והוויתור על כיבושה משנת 1967; ש"הסכמי המיסי-גרת" יוצרים עבור הפלסטינים את המיקדמה הטובה והמבטיחה ביותר שהיתה להם ב-30 השנים האחרונות. והחשוב ביותר: שממשלת ישראל (ואחת היא אס ממשלת הליכוד או ממשלת המערך) נאלצת לנוע במסלול זה, על-אף מחויבויות אידיאולוגיות קודמות, ועלי-אף הצהרות ונסיונות-הבלה ממשיים.

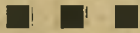
אלה בישראל הסבורים כי, בהקשר של שלום אמין ויציב, חייבת ישראל להשתחרר מכיבושה עד האחרון שבהם; אותם סבורים כי, בהקשר כזה, חייבת ישראל לאפשר לעם הערבי-הפלסטיני לממש את זכותו להגדרה עצמית; אותם סבורים כי האינטרס הלאומי הישראלי מחייב שני צעדים אלה, וכי בלעדיהם כלל לא ייכון שלום — כל אלה רשאים, בצדק, לגלות מידה של אופטימיות נוכח הסיכויים שפתחו הסכמי קמפ-דייוויד, כשם שהם רשאים לשאוב עידוד מן ה"סדקים שיצרה יוזמת-סאדאת ב"קונסנוס הלאומי" השלילי והמכשיל שסיחרר את חושיה של מדינת-ישראל בעשור האחרון.

אלה מגנים ומסתייגים, ואלה משבחים ושואבים עידוד. לפנינו, איפוא, סתירה של ממש בין תגובתם של הפלסטינים להסכמי קמפ-דייוויד, לבין תגובתם של או"ם תם אישים וקבוצות בחברה הישראלית, אשר התרו שנים ארוכות להבנה ישראלית-פלסטינית ולכיבוד זכות העם הערבי-הפלסטיני להגדרה עצמית, לצד מדינת ישראל.

סתירה זו מכאיבה ומצערת מאד (בעיקר, כאשר מביאים בחשבון את קורת-הרוח שהיא עשויה להסב למי שלחם מלחמת-חורמה נגד כל דושיה והתקרבות בין ישראלים ופלסטינים, ויש בה כדי לרפות ידיים הזקוקות לחיזוק ולעידוד, דווקא בשעה קריטית זו. אולם תהיה זו שטות פוליטית ועקרונתית להתעלם מאי-תה סתירה בשל איה-נחות שהיא יוצרת. אדרבא: יש לראותה נכונה, ולהתמודד איתה בו-שר-ללב וב-אומץ אינטלקטואלי. וציווי זה חל בעת-יבועה-האחת על שוחרי הדיאלוג הפורה וההבנה ההדדית בשני העמים.

הצגת הדברים עד לנקודה זו עשויה להיראות סימטרית מדי. ולא היא: בקרב הערבים נפוצה ה"אימרה, כי אין זה מצב סימטרי כלל, כאשר "האחד סופג מלקות, והשני עומד בצד ומונה אותו..." — על-אף אלמנטים סימטריים רבים במצבם העקרוני של אנשי-השלום בקרב הישראלים והפלסטינים, הרי כימעט מכל בחינה מעשית, מצבם של הפלסטינים חמור ומסובך יותר, וליראך מן הסיבה הבסיסית, שהישראלים כבר מימשו את זכותם להגדרה לאומית עצמית, והם חיים במדינה ריבונית משלהם, בעוד שהפלסטינים עדיין נאבקים על ההכרה בזכותם זו ועל מימושה הלכה-למעשה.

במצב דברים כזה, גוברת הנטיה בקרב בעלי רצון טוב בצד הישראלי להשיא לעמיתיהם וידידיהם הפלסטיניים עצות, כיצד עליהם לכלכל את מעשיהם, כדי לקדם את מטרתיהם הלאומיות הלגיטימיות. בכל המיקרים הללו הוכח, כי זוהי מלאכה כפויית-טובה, וכי העצות (הטובות-יותר והטובות-פחות) נפולות על קרקע של חשדנות ואי-אמון. (ואגב, כאשר קראתי באחרונה באחד העיתונים את קריאתו של ראש-עירייה מיליטאנטי מאחת הערים בגדה, ש שוחרי-השלום בישראל, לדרות טוטאלית את הסכמי קמפ-דייוויד, הערכתי בחיוב את עצם המחווה של פנייתו, אך קיבלתי את תוכנה בהסתיוגות רבה. אני מסוגל, איפוא, להבין את רגישותם של הפלסטינים לפניית כאלה מן הצד הישראלי.)

ובניתיים, ואני בהחלט רוצה לומר זאת לשיבחים של הפלסטינים, הם עושים את הדבר האלמנטארי, שכל ציבור פוליטי נבון חייב לעשותו בניסיונות דומות: הם מתלכדים, אינסטינקטיבית, סביב הנהגתם המוכרת והמוסכמת, כדי לא לאפשר לשום גורם חיצוני — בינלאומי, ישראלי, או ערבי — לפצל את שורותיהם ולנצל חילוקי-דעות לגיטימיים כדי להחליש את עמדת-המיקוח של הפלסטינים (המצומצמת-למדי, בלא-הכני) במאבקם על מימוש זכויותיהם הלאומיות. אין פירוש הדבר, בהכרח, חד-ממדיות ואוניפורמיות פוליטית במחנה הפלסטיני. שנים ארוכות של מאבק ושל בניית קהילה

העם, ההולכים בחושך, ראו אור גדול; יושבי — בארץ-צלמוות, אור נגה עליהם. הר בית הגוי לא הגדלת השימחה. שמוחו לפניך כשימחת-הקציר, כאשר יגילו בחלקם שלל. כי את עול-סובלו ואת מטה-שיכמו, שבת הנגוש-טבו, החירות כיום — מדין. — — — כי ילד יולד לנו, בן ניתן לנו, ותחי המישרה על שיכמו. ויקראו שמו: פלא-יועץ, אל גיבור, אבי-עד, שר-שלום." (ישעיהו ט', א-ה).

שעות ספורות בלבד אחרי שנתבשר העולם על חתימת הסכמי קמפ-דייוויד, יכנס דוברו הצעיר והמוכשר של הארגון לשיחרור פלסטין מסיבת עיתונאים בביירות, שבה דחה את ההסכמים על-הסף. בימים שלאחר-מכן, הקיפה ההתנגדות להסכמים אלה (ובמיוחד, למרכיב ה"אוטונומיה" שבהם) את העם הפלסטיני כולו, במולדת ובמזורה.

היתה זו תגובתו הראשונית, האינסטינקטיבית, של העם הערבי-הפלסטיני — ובדין היתה כזאת.

באותו בוקר עצמו, כששמעתי לראשונה את הידיעה, מעל גלי-האתר, חשתי שימחה רבה ותחושת-הקלה. לא שנסתתרו ממני מייגבלותיהם של ההסכמים (ובמיוחד, הקשורות במרכיב ה"אוטונומיה"), אלא שחשתי כי אנו עומדים בפני תקופה חדשה, הפותחת סיכויים חדשים שטרם ידענום. תחושת-סיפוק כעין-זו, חשו אותה שעה ישראלים רבים ממתח-השלום, אותם שפעלו שנים רבות, ובתנאים קשים ומתסכלים, לקרב את בוא ה"שלום, שאחד מיסודותיו המהותיים, כך האמינו, חייב להיות פיתרון צודק לבעייתו הלאומית של העם הי-פלסטיני.

היתה זו תגובתם הראשונית, האינסטינקטיבית, של שוחרי-שלום בישראל — ובדין היתה כזאת.

תגובתם הנועזת והשלילית של הפלסטינים ושל אירגונם היציג, מובנת לחלוטין. במישור העקרוני, אין ההסכמים מוכרים בצורה מפורשת את העצמאות המדינית הפלסטינית; את זכות הפלסטינים להגדרה לאומית עצמית, לרבות כיוון מדינתם החופשית; את סיום הנוכחות הישראלית הכובשת בשיטחי הגדה ה"מערבית ורצועת-עזה, לרבות פינוי כוחות צה"ל והישרוים שם שהקימה ישראל, כדי ליצור עובדות לקראת סיפוח. יתר-על-כן: עותים המדיני הסופי של שיטחי ה"אוטר נומיה" נשאר לט בערפל סמך ומכוון, כאשר ממשלת ישראל מציגה בתוקף רב עמדת, "טוען-לריבונות", ומכ ריזה בתרומות ובשבועות כי "לעולם" לא תאפשר הקמת מדינה פלסטינית עצמאית לצידה. ועוד: ההסכמים מתייחסים רק לשלש העם הפלסטיני, זה הוושב על אדמתו בשטחים האמורים, אך מתעלמים לחלוטין מן המזורה הפלסטינית, בעוד שתמצית הבעייה הפלסטינית היא — עקירתו ופיזורו של אותו עם. כן מתעלמים ההסכמים, בדברם על שיתוף נציגות של "תושבי הי-שטחים", בדיון על עתידם המדיני, מן הנציגות הלגי-טימית והמוכרת של הפלסטינים, הלא הוא אש"ף (בעוד ישראל חורת בתוקף רב על מחויבותה, כי "לעולם" לא תישאר-ותיתן עם אירגון זה, וארצות הברית, הכבולה ע"י מיסמכי ה"הבנה" עם ישראל, מסרבת אף לקיים עימו דיאלוג רשמי וגלוי).

במישור המעשי, חוששים הפלסטינים, כי חוסר-הבהירות המכוון של הסכמי קמפ-דייוויד, יאפשר לישראל להציג פירוש משלה למשמעויות ההסכמים, להת-מקח שנים ארוכות על גירסות ופרשנויות, ובינתיים — ליצור עובדות בשטח, להתמקח על קרקעות ולנסות לשנות את המאזן הדמוגרפי (כדרך שפעלה בהקשר להחלטת מועה"ב 242). בעיקר חוששים הם, כי הסכם קמפ-דייוויד הוא למעשה הסכם יניפרד בין ישראל למצריים, אשר יוציא את מצריים ממעגל-העממות עם ישראל (אחרי תשלום מס-שפתיים כלשהו לעניין הפלס-טיני) ובכך יחליש את מעמדם האינטרטני של הערבים — שהוא מישענת הכרחית במאבקם של הפלסטינים — ויניח לישראל להקשות את עורפה בנושא הפלסטיני, ולסרב קטיגורית לכל ריבונות פלסטינית לצידה.

תגובתם החיובית והאופטימית של שוחרי-השלום בישראל נוכח הסכמי קמפ-דייוויד, אף היא מובנת לחלוטין. אין היא מתעלמת, כאמור, מייגבלותיהם של ההסכמים, בעיקר בכל-הנוגע לנושא הפלסטיני. אך אותם ישראלים יודעים היטב, שבתנאים הנתונים, היה זה המירב שאפשר להשיגו; ששלום זה חייב היה להיות "שלום אמריקני", משום שרק בידי ארצות-

פוליטית יצרו אצל הפלסטינים מיוגון מעניין של דעות ותפיסות. אולם, בהתאם לנסיבות, הוא בא לביטוי במיסגרת של ציבור והנהגה מלוכדים במטרה העיקרית.

אני מנסה, כמיטב יכולתי, ללמוד את ה"קייז" הפלסטיני, ואת התנאים והאילווצים שבהם נתון עניינו של עם זה. תכופות, כשאני מהרהר בדבר, אני שואל את עצמי, מה הייתי עושה אילו הייתי במצבם. אין לי לכך תשובות קלות ומוכנות-מראש. אני משער, שהייתי מנסה ללמוד היטב, תקדימים היסטוריים דומים, עם כל השוני בין התקדים לבין הסיטואציה הממשית, ובעיקר את התקדים האלגרי של ניתוח שיחות-אויאן בשנת 1961 שבהן לא יוצג הצד האלגרי ע"י אירגון המדיני היציג, אלא ע"י "ממשלה זמנית" בראשות איש-ציבור מן ה"ליגה השנייה". אך היה ברור לכל כי נציגות זמנית זו אינה מסוגלת לפעול ולחתום על הסכם אלא בבירכת, "חזית השיחרור הלאומית", אשר בסופו של דבר אכן הגיעה לשלטון בארצה. אני משער, כמורכ, שבמקביל למאבק העקרוני נגד תוכנית האוטונומיה, הייתי נוקט גישה "דיאלקטית", ונותן אור ירוק לתומכי בשטחים הכבושים, להיכנס להתמור-דיות על איוש עמדות-המפתח באוטונומיה, כנקודת-זינוק טובה לקראת השלב הבא. ולבסוף, אני משער, כי הייתי חותר ל"מודוס ויונדי" סביר עם ממלכת ירדן, שהיה מאפשר לשני הצדדים, הפלסטיני והירדני, להח-ליט כבר מעתה על אופי מערכת-היחסים העתידית ביניהם, ולסלק בכך אבן-נגף, שאינה משרתת את הפלסטינים ואף לא את הירדנים.

אלה הן, כאמור, מחשבותי האישיות, שאינן צריכות בהכרח להיתפס כעצות ישירות או עקיפות, לעם הפלס-טיני. חובת ההתמודדות עם מצבו ועם בעיותיו חלה בראש-ובראשונה עליו.

אך נותרה בעינה שאלת הדיאלוג בין שוחרי-שלום ישראלים ופלסטיניים. דיאלוג זה הוא גורם חיוני בכל מצב, קל-וחומר בסיטואציה המורכבת הנוכחית. הכרח לקיימו במערב ההבנה, הרגישות והחשק, ללא התנש-אות פארטנוליסטית, אך גם ללא חשש מעצם קיומה ונוכחותה של הסתירה הבסיסית, שעליה הצבעתי בראשית הרשימה. אני מעלה על דעתי התכנסות של ישראלים ופלסטינים למי-עיון משותפים, אשר בהם ייעשה מאמץ עליון של כל צד ללמוד את מצבו ואת בעיותיו של הצד השני לפרטי פרטים — ובשלב הנתון, לא להרחיק-לכת מעבר לנקודה זו.

סביר להניח, כי נמשיך לחיות את הסתירה שבינינו גם להבא. אך אולי — וזהו סוד הדיאלקטיקה — יחד עם המשך קיומה של הסתירה, נמצא את עצמנו קרובים בכמה צעדים קטנים נוספים אל האור שבקצה המינהרה.

יוסי אמי'ת', גבולה